Російське «Право та справедливість»: Чому колишню правлячу партію Польщі звинувачують у зв'язках із Кремлем

Читать на русском

Російське «Право та справедливість»: Чому колишню правлячу партію Польщі звинувачують у зв'язках із Кремлем

У Польщі розпочала роботу урядова комісія з розслідування російського впливу в країні. Серед головних підозрюваних у контактах із Кремлем — представники консервативної партії «Право та справедливість», яка перебувала при владі вісім років і втратила її на виборах 2023 року. Для "ПіС" такі звинувачення звучать по-справжньому загрозливо: свій політичний капітал партія будувала на антиросійській та проукраїнській риториці.

Прем'єр Дональд Туск звинуватив «ПіС» у прослуховуванні політичних опонентів за участю російських спецслужб та сприянні зростанню імпорту вугілля з Росії — і це далеко не всі підстави для підозр.

Полювання на шпигунів

«Зрадники на зарплаті, поплічники Росії!» — кричав 9 травня з трибуни польського Сейму, зазвичай, спокійний і розважливий прем'єр Польщі, лідер ліберал-центристського об'єднання «Громадянська коаліція» Дональд Туск, звертаючись до фракції «Права і справедливості». Приводом для емоцій стали втеча польського судді Томаша Шмідта до Білорусі та підозри у шпигунстві на її користь, висунуті польською прокуратурою.

Суддя Шмідт мав доступ до державної таємниці: серед іншого розглядав апеляції на відмови у розкритті держсекретів з боку держорганів та приватних організацій. Його кар'єру з 2011 року активно просував Збігнєв Жебро — міністр юстиції та генпрокурор із попереднього уряду «ПіС», один із авторів судової реформи , в результаті якої два найвищі суди Польщі — Верховний і Конституційний — стали формуватися і затверджуватись парламентом і президентом, а не самими. суддями від імені Національної ради суддів. У 2019 році Шмідт та його дружина Емілія виявилися замішаними у так званій «хейтерській афері», в рамках якої анонімний користувач з ніком «Маленька Емі» публікував компромат на членів польської Національної ради суддів, які не згодні з розпочатою Жебро реформою.

20 травня Дональд Туск оголосив про створення розслідувальної комісії, яка займається вивченням впливу Росії та Білорусі на те, що відбувається в країні, зокрема на урядовому та адміністративному рівні.

Обстановка в Польщі дійсно сприяє емоціям, які дозволив собі Туск під час виступу в Сеймі. У справі про шпигунство на користь Росії регулярно затримують, зокрема, громадян України, Білорусі та Польщі. Агенти Кремля, за версією слідства, стежили за вантажами на залізницях, готували диверсії та вели пропаганду проти НАТО та польських політиків. Серед злочинів, які він ставив за провину, також пожежа на фабриці з виробництва фарби у Вроцлаві. У Варшаві вогонь спалахнув у величезному торговому центрі на Маривільській вулиці. Заарештовано п'ятьох осіб, яких також підозрюють у зв'язках з Росією та Білоруссю.

У квітні прокуратура Польщі повідомила про арешт підозрюваного у підготовці замаху на Володимира Зеленського за завданням російських спецслужб (польські правоохоронці вийшли на нього за допомогою українських колег). У серпні 2023 року польська влада повідомляла про затримання 22 підозрюваних у шпигунстві на користь Росії за 14 місяців. Всі ці події викликали настільки серйозну тривогу в польському уряді, що МЗС країни заборонило російським дипломатам і консульським працівникам (за винятком посла Сергія Антонова) переміщення Польщею за межами тих воєводств, в яких розташовані дипломатичні та консульські установи РФ, — Мазовецького, Малопольського, Великого та Поморського.

Протест польських фермерів

Олії у вогонь підливає те, що під час протестів польських фермерів звучали пропутинські гасла. Невдоволені послабленнями для українських колег аграрії перекривали транзитні траси та прикордоння з Україною та висипали українське зерно з фур та вагонів, що прямували на Захід від Польщі. У Києві вважають, що протести зрежисовані Росією.

Звинувачення у зв'язках із Росією у Польщі давно стало інструментом політичної боротьби. Однак цього разу і ставки, і звинувачення більш ніж серйозні. Разом з партнерами по коаліції Туск і його партія всерйоз взялися за накопичені за вісім років влади «ПіС» «ящики Пандори».

Наразі розслідуються:

- «афера „Пегасуса"» (про підслуховування контрольованими «ПіС» спецслужбами деяких польських політиків не лише протилежного ліберального, а й свого табору);
- «афера з конвертами» (проведення виборів депутатів Сейму і президента, що не відбулися, під час пандемії, що коштувало польським платникам податків 100 млн злотих — приблизно 22 млн євро);
- вже згадана «хейтерська афера» ;
- афера з торгівлею візами через МЗС .

Доказ зв'язків із Росією цілком може поховати репутацію «ПіС». Польське суспільство, яке і без того не любило східного сусіда, після анексії Криму ставиться до російського режиму відверто вороже, і з початком повномасштабної війни в Україні це почуття посилилося.

„ПіС" лише на словах лає Росію… а насправді це проросійська партія», — каже в інтерв'ю газеті «Жечпосполита» Томаш Пьонтек, журналіст та автор книг про російський вплив у «Праві та справедливості». З його слів, зв'язки партії з Росією можна простежити з 1989 року, коли лідер «ПіС» Ярослав Качинський, соратник лідера демократичної революції та першого президента Республіки Польща Леха Валенси, вперше поспілкувався із секретарем посольства СРСР Анатолієм Васіним.

Пьонтек пише , що Васін, якого в польській пресі прямо називають агентом КДБ, до того зумів завербувати фінського політичного діяча Еско Ахо, який з 1991 по 1995 рік обіймав посаду прем'єр-міністра країни, а в 2016 році отримав посаду у наглядовій раді російського Сбербанку. У книзі «Угода проти одноосібної влади» Качинський писав, що на прохання Валенси, на той момент голови руху «Солідарність», обговорював із Васіним (якого в тексті називає Ласіним) візит польського лідера до Москви, проте розмова зайшла про «фінляндизацію» нової незалежної Польщі — нейтральному статусі та дружньому співіснуванні вже за межами Варшавського договору. Пьонтек зазначає, що наведена у книзі версія подій суперечлива як мінімум хронологічно: влітку 1989 року Качинський не міг займатися міжнародними поїздками Валенси — у «Солідарності» за це відповідала інша людина.

Незабаром партія Качинського отримала кредит із Москви, розповідає журналіст. «Гроші з фондів КДБ на рубежі 1980-х та 1990-х років прямували до Польщі для підтримки комуністів. Розпоряджався ними зокрема Януш Квандт, фінансист, голова Банку Пшемислово-Хандлового у Кракові. Він же зробив із Ярослава Качинського впливового політика та главу ділової імперії, — каже Пьонтек. — Він фінансував діяльність Качинського та допоміг йому придбати дуже цінну нерухомість у центрі Варшави. Дуже цікавий збіг: Квандт та інші комуністи, теж вихідці зі спецслужб, почали підтримувати Качинського відразу після того, як той кілька місяців проводив зустрічі з головним шпигуном Варшави Анатолієм Васіним».

«Скандал із прослуховуванням»

Друга нагода серйозно підозрювати «ПіС» у зв'язках з Москвою з'явилася у 2014–2015 роках, поворотних для польської політики. Наразі влада «Громадянська платформа» Дональда Туска під враженням від анексії Криму і підйому сепаратизму на Донбасі зробила різкий розворот у протилежний бік від прагматичного співробітництва з Росією Володимира Путіна. Туск особисто їздив переконувати країни Європи та світу приєднатися до санкцій щодо Росії.

І саме в цей момент відбувається так званий "скандал із прослуховуванням". У ключового торговця російським вугіллям у Польщі олігарха Марека Фаленти виявляються записи переговорів урядовців «Громадянської платформи», які ті вели в кількох варшавських ресторанах і в досить різких висловлюваннях обговорювали державні справи та одне одного . Записи Фалента передає керівництву «Права та справедливості», потім їх розшифровки публікуються у ЗМІ, і це завдає найсильнішого удару по іміджу партії Туска. Уряд змушений подати у відставку, до влади приходить "ПіС". Праві залишаються при владі до листопада 2023 року, поки знову не перемагає «Громадянська платформа» (після об'єднання з лівими та центристами перейменована на «Громадянську коаліцію»).

Після «скандалу з прослуховуваннями» Фалента отримав вигідний контракт на постачання російського вугілля (Польща в ті роки була головним покупцем цієї сировини в РФ), а потім став фігурантом справи про відмивання грошей і після втечі з країни та екстрадиції вирушив до в'язниці. Польська преса потім повідомляла, що співвласниками ресторанів, де відбувалися зустрічі, були росіяни або люди, пов'язані з Росією. Журнал Newsweek Polska прямо стверджував, що перед тим, як лягти на стіл керівникам "ПіС", записи побували "в руках росіян". Саме тому Дональд Туск говорив, що сценарій "скандалу з прослуховуванням" був "написаний кирилицею".

«ПіС» та російське вугілля

У 2015–2021 роках, тобто за приходу до влади на хвилі «скандалу з прослуховуваннями» «ПіС», закупівлі російського вугілля спочатку трохи зменшилися, а потім різко зросли. Як підрахувало польське фактчекінгове агентство «Демагог» з опорою на дані державних статистичних служб, у 2014 році (тобто ще до скандалу) Польща імпортувала з Росії 6,5 млн. тонн вугілля. 2015 року — майже 5 млн тонн, 2016 року — 5,2 млн тонн.

Різке зростання починається у 2017 році — з Кузбасу приїжджає вже 8,6 млн. тонн, а найбільший стрибок відбувається у 2018 році — 13 млн. тонн. З 2019 року ця кількість починає потихеньку знижуватися — того року до Польщі приїхало 10,8 млн. тонн російської сировини, у 2020 році — 9,4 млн. тонн, у 2021 році — 8,2 млн. тонн. Тобто, резюмують польські фактчекери, «у 2021 році ми закупили в Росії приблизно на 1,7 млн тонн вугілля більше, ніж сім років тому».

Причому того року, стверджують вони, російський імпорт становив 65% від усього закупленого Польщею за кордоном вугілля. На другому місці з великим відривом була Австралія, яка відвантажила Польщі 2,1 млн. тонн вугілля (менше 17%). Тенденція до зниження імпорту з Росії є, розмірковує «Демагог», проте «трирічний період дуже короткий, щоб зробити висновок про те, що нинішня тенденція є стійкою».

Русофоб-русофіл

Третій привід говорити про російський слід — діяльність міністра оборони в уряді «ПіС» (2015–2023) Антонія Мачеревича, людини різкої та екстравагантної. На словах цей близький соратник Качинського — великий русофоб, і таку репутацію він завоював , будучи головою комісії з розслідування катастрофи урядового Ту-154 (другою за рахунком і скликаною вже при владі правих; головою першою був Єжи Міллер).

Протягом багатьох років він доводив, що катастрофа польського борту номер один була наслідком теракту, тому що на сидіннях нібито знайшли сліди вибухових матеріалів. Цю версію відкидали як у російському Міжнародному авіаційному комітеті, так і в комісії Єжи Міллера – всі зійшлися на думці, що причиною загибелі борту стали помилки пілотування в екстремальних погодних умовах. Називаючи авіакатастрофу в Смоленську не інакше як «смоленським вбивством», комісія примудрилася «втратити або знищити» деякі частини Ту-154, що залишилися в Польщі. З урахуванням того, що Росія так і не передала Польщі всі уламки літака, пропажа небагатьох доказів викликала негативну реакцію польського суспільства.

На ділі з 2015 по 2023-й, Мачеревич оточував себе людьми, чиї погляди були далекі від неприйняття путінського режиму. Одним із них був генерал Кшиштоф Гай, який після анексії Криму у 2014 році прославився у публічному полі наступним висловом про Україну:

«Я не русофіл, але в цей момент я чудово розумію Путіна – це фашисти. І Путін абсолютно правий — з ними треба боротися, бо Європа через них спалахне. Це жорстокий жарт історії: я визнаю, що Путін і росіяни мають рацію, у цій ситуації я не бачу іншого виходу».

У непублічному полі він став відомий після того, як переслав одному зі співробітників урядової адміністрації секретні відомості з інформацією про озброєння та найближчі дії НАТО.

Віце-міністром у Міністерстві оборони Антонія Мачеревича у 2010-х також працював Яцек Котас — один із топ-менеджерів та співвласників групи Radius, керівництво якої звинувачували у зв'язках із «сонцівськими». Наявність цих зв'язків констатував журнал "Політика", проти якого Котас подав позов про захист честі та гідності. Суд позов не задовольнив.

Друзі праворуч

У відповідь на звинувачення Туска депутати від «ПіС» нагадували йому його зв'язки з Путіним (наприкінці 2000-х польський уряд, очолюваний тоді лібералом Туском, вибудовував нейтральні відносини з Росією з міркувань взаємної вигоди).

Проте вже за кілька днів самі депутати Сейму від «ПіС» та польські європарламентарі з'явилися на з'їзді ультраправих партій, де тепло вітали представників австрійської «Партії Свободи», а також друга Путіна Віктора Орбана та голову французького «Національного об'єднання» Марін Ле Пен, яка отримала кредит на свою виборчу кампанію у російському банку та підтримувала Путіна до початку повномасштабного вторгнення в Україну. Відеовітання до з'їзду надіслав колишній прем'єр, а зараз просто депутат від «ПіС» Матеуш Моравецький.

Втім, представники «Права та справедливості» заявили , що вирушили на з'їзд «вести роботу з підтримки України» серед численних «друзів Путіна» — з Австрії, Італії, Німеччини та інших країн. Виглядала така аргументація слабо, на відміну від громоподібного Туска, який звинувачував «ПіС» у цілком конкретних речах: «написаною кирилицею „аферою із записами"» та зростання імпорту російського вугілля вже після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

«ПіС» та польські Жириновські

У «ворожій» Росії Польщі, як не дивно, завжди існували рухи, які відкрито підтримували курс якщо не Путіна, то Лукашенка. Одним із них була, наприклад, «Самооборона» Анджея Леппера — популістська партія, яка намагалася представляти інтереси селянства. Леппер відкрито проголошував необхідність «розвороту на Схід», поглиблення співпраці та торгівлі з Лукашенковим режимом, а також з Росією. Політик, якого називали «польським Жириновським», чотири рази висувався на пост президента Польщі. 2007 року «Самооборона» увійшла до коаліції з «ПіС», а сам Леппер отримав посаду віцепрем'єра. У 2011 році його було звинувачено у сексуальних домаганнях, а потім знайдено мертвим. Поліція констатувала самогубство, проте ця версія викликає багато сумнівів.

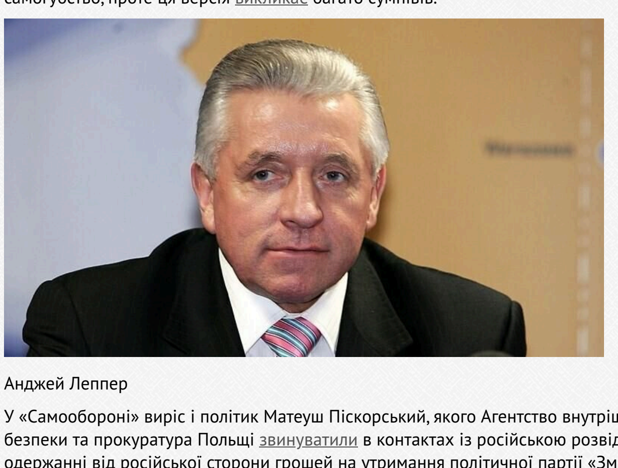
Анджей Леппер

У «Самообороні» виріс і політик Матеуш Піскорський, якого Агентство внутрішньої безпеки та прокуратура Польщі звинуватили в контактах із російською розвідкою та одержанні від російської сторони грошей на утримання політичної партії «Зміна». Треба сказати, що для шпигуна Піскорський поводився надто відкрито: він працював спостерігачем на «референдумі» у Криму у 2014 році, а також проводив у центрі Варшави вуличну виставку «Кримська весна», на відкритті якої відвідувачам розповіли, як народ анексованого півострова радіє. приєднання до Росії».

2016 року Піскорського заарештували. Вже перебуваючи під арештом, його було проголошено лідером «Зміни» — «першою неамериканською партією в Польщі», в логотипі якої є стилізована літера Z. До речі, розпочинав свою політичну кар'єру Піскорський із участі у формуваннях ультраправих футбольних фанатів.

За звання «польського Жириновського» із колишнім шефом Піскорського Леппером може посперечатися Януш Корвін-Мікке, лідер партії «Конфедерація. Свобода і незалежність» і чи не найбільший ексцентричний польський політик, лібертаріанські погляди якого поєднуються з ультраправими. За відвідування анексованого Криму він потрапив під санкції України, щодо якої, до речі, налаштований дуже вороже .

У грудні 2022 року, тобто вже після початку повномасштабного вторгнення, Корвін-Мікке написав у Twitter: «Навіть якби в Росії було жахливо і там був канібалізм, я б підтримував добрі відносини з Росією, бо я боюся зростання могутності України і хочу мати союзника за її спиною». У квітні 2022 року він засумнівався у реальності різанини у Бучі. При цьому політик встиг побувати депутатом Сейму та Європарламенту, а його партія «Конфедерація» (в альянсі з іншими об'єднаннями, які окремо не мали перспектив) пройшла до польського парламенту нового скликання.

Молодий лідер «Конфедерації» Кшиштоф Босак отримав посаду віце-спікера Сейму. Босак також відомий антиукраїнськими висловлюваннями, а його ім'я було внесено до бази українського сайту «Миротворець» за «участь в актах гуманітарної агресії» проти країни. Конфедерацію включають до «путінтернаціонал» (тобто співтовариство правих і, рідше, лівих партій у країнах Європи) майже всі центри політичної думки Європи та США.

Може здатися, що симпатизуючі Росії перебувають на узбіччі політичного процесу в Польщі та залишають у виборця враження міських божевільних. Особливо якщо врахувати, що пропутинські погляди сусідять у них із євроскепсисом, націоналістичною та антимігрантською повісткою та антисемітизмом. Однак «Право і справедливість» із задоволенням запрошує їх у свої коаліції, забезпечуючи їм місця у владі та переміщуючи їх з маргінальних околиць до центру суспільної уваги.

Що розслідуватимуть

Розслідувальна комісія, про створення якої у травні оголосив Туск, розпочала роботу 5 червня. Цікаво, що це не перша спроба такого розслідування: 2023 року подібну комісію створили в Сеймі саме ті, на чию адресу звинувачення тепер звернено, — «Право і справедливість». Метою партії, ймовірно, було використання реальної чи уявної «співпраці з Росією» як інструменту боротьби з політичними противниками — принаймні у зв'язках із Росією вони звинуватили самого Туска. Ця група перестала працювати після виборів у 2023 році.

За словами Туска, нова комісія матиме «експертний характер» і «не перетвориться на медіафестиваль», тобто працюватиме в таємниці та без висвітлення у ЗМІ. Це означає, що за виявленими фактами апарат уряду планує надсилати заяви одразу до польської прокуратури та спецслужб. З іншого боку, як зізнався сам Туск, «у нього немає бажання перешкодити тому ж Ярославу Качинському брати участь у європейських виборах, тож розслідування розпочалося вже після голосування.

Обіцяючи роботу в таємниці, Туск, щоправда, не зміг утриматись і одразу анонсував майбутні висновки розслідування та окреслив постать головного підозрюваного. «Ми затягуємо інформаційний зашморг навколо [міністра оборони] Антонія Мачеревича, — сказав прем'єр і пояснив: — Це означає, що ми накопичили багато інформації про його діяльність, і її залишилося лише розібрати та впорядкувати».

Туск також сформулював головну політичну претензію, яка загрожує перейти у кримінальне звинувачення: спецслужби за часів «ПіС» вісім років активно заплющували очі на проникнення у владу агентів впливу Росії, керуючись інтересами не країни, а правлячої партії. У той час як прямо на кордоні Польщі йде війна, через яку доводиться навіть іноді піднімати в повітря винищувачі, "ПіС" і "Конфедерація" повторюють, що всі проблеми йдуть з Брюсселя і Берліна", обурюється Туск.

«Громадянська коаліція» Туска у своїй боротьбі з «ПіС» ризикує залишитися без ключового союзника: лідер «Третього шляху» та речник Сейму Шимон Холовня вже висловився проти «польсько-польської війни» і за те, щоб питаннями виявлення агентів російського впливу займалися спецслужби, а не уряд.

Керує комісією шеф військової контррозвідки Польщі Ярослав Стружик, а до її складу увійшли 11 експертів, рекомендованих прем'єром та кількома міністерствами. Серед них вчені, журналісти, дипломати, колишні представники Агентства внутрішньої безпеки та інших спецслужб.

За словами Стружика, новий орган працюватиме у тематичних групах «у сфері економіки, державної безпеки у широкому її розумінні, а також у засобах масової інформації». Увага комісії має охопити події у Польщі за останні двадцять років – з 2004 по 2024 рік. Не виключено, що експертній групі доведеться зайнятися можливим російським та білоруським впливом на протести фермерів навесні цього року, розслідуванням причин та наслідків міграційної кризи на кордоні з Білоруссю та пов'язаним із нею питанням зміцнення східного кордону Польщі. Першими результатами роботи представники комісії мають поділитись на початку серпня 2024 року.

Автор: Олександр Мальчевський

Джерело: The Insider

Теги: Качинский Ярослав · Мачеревич Антоний · Анджей Леппер · Пискорский Матеуш · Белорусь · Білорусь · Лукашенко Александр · Моравецкий Матеуш · Путін · Путин · російська пропаганда · российская пропаганда · КГБ · Томаш Шмидт · Збигнев Зебро · шпионаж · шпигунство · Туск · Туск Дональд · Кремль · Росія · Россия · Польща · Польша · партия Право и Справедливость

Максим Левченко
ВИПУСКОВИЙ РЕДАКТОР

26 червня 2024 г., 15:24 · Переглядів: 2144 · Коментарі: 0

Роздрукувати · Надіслати товаришу

Коментарі:

comments powered by Disqus

2013-2026 © АНТИКОР — національний антикорупційний портал

Реклама на сайті • Наші партнери

Політика конфіденційності

Використання матеріалів сайту дозволено лише за наявності активного гіперпосилання на джерело. Усі права на тексти, зображення, фотографії та відеоматеріали належать їх авторам.